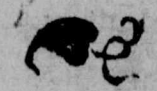

LIB
raturum, equum &
vereor ne ex Calend
agamus omnia modi
& à te petam, ne ter
re questus sui causa.
num & difficile tibi
caute is solet navigar
mine, cuius autoritat
omnem diligentiam
praestiteris, omnia
noster Tiro va
de te scr

Tiro

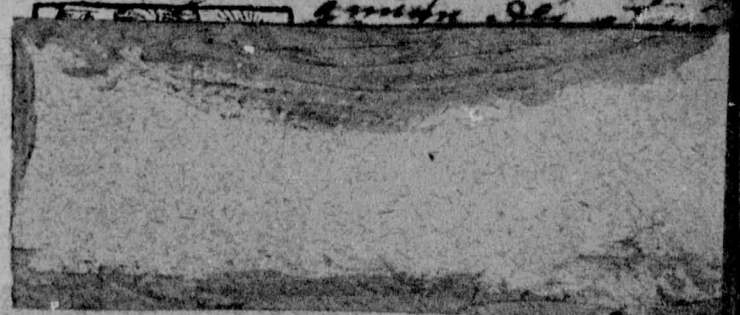
*Sacra prius tracta sacris prius inbu
mentem. Meas inbnta sacris nam*

**LIBEL
LVS ELE
MENTALIS.**

**PVERITIÆ BART
PHENSIS.**

Matt. 6. Primum quid vide, de

**Videte, ne quem ex hisce
meis minimis cona
temnatis.**

Régi nyomatványok, Eperjes tud. könyvtár :
/318.1g.j./

Non statim ad ecclesiasticum,
manus est accedendum, sed po-
tius discendum,
& W. debrannus docet.
Non prius accedas doctrina ad,
limina sanctorum
discere prius tagdem rite docere potest,
Clauis fecit clauis aperit, clauis hinc
aperit
Sittum abas mid. sup. ind.

EPISTOLA NUNCVPATORIA.

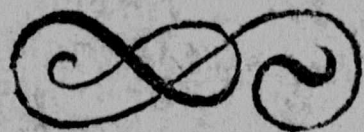
ATENERIS CONSVESCERE
multum est, inquit Poeta, idq; omnes summo
consensu probare solent. Quae uero sit insti-
tuenda disciplinae optima ratio, pauci considerant, Nam
quod fundamentum totius disciplinae esse debebat, id in
tanto est vulgi odio, ut à nullo ueneno magis abhor-
reat. Quis enim non uidet, quantopere seuiat mundus
aduersus Doctrinam, & Religionis incorrupta, &
aliarum optimarum artium, sine quarum adminiculo,
neq; iuuentus, neq; populus ad frugem aliquam, &
uitam hominibus dignam adduci potest? Itaq; hi soli
sunt, uel à doctis & sapientibus gubernantur. Sed homi-
nines de industria querunt barbariem, eamq; insania-
am ultro adiuuant docti, qui prouinciam instituende
pueritiae, neq; honorificam in hac uita, neq; fructuo-
sam, ita fastidiunt, ut nullum prorsus officium se in-
dignius esse arbitrentur. Quae opinio quantum rebus
humanis afferat incommodi, res ipsa mox declara-
bit. Et experientur isti, qui sibi nescio quam sapien-
tiam arrogant, nosque in puerorum coetu consensuen-
tes irrident, ut omnium hominum stultissimos, quod
hoc dictum sit. Va homini, per quem scandalum

A ij

Régi nyomatatványok, Eperjes tud. könyvtár:
/318. 1g. J./

nit. Item, Ne quem ex paruulis contempseritis, quorum serui sunt angeli in caelo, & propter quos seruandos uenit filius Dei.

Horum uel maximè interest, ut in ipsa statim infantia, cum primis literarum elementis, imbibant hæc rudimenta doctrinæ de Deo & uoluntate eius, & de uera erga Deum religione. Quæ cui potius commendem, quàm tibi O IESV CHRISTE fili DEI uiui, & saluator mundi? Frustra enim captamus gratiam aliorum principum in his puerilibus studijs defendendis. Tibi uerò nihil magis est curæ, quam cæcus infantium & lactentium, per quem res admirandas efficit in terra, non per superbos, & hostes uerbi tui, quos confundis per infirma organa, à te electa. Pro qua tua bonitate gratias tibi sempiternas nos debere agnoscimus, & oramus, ut nos cum omnibus filijs Dei serues in æternum.

LITERÆ MAIORES.

A B C D E F G
H I K L M N
O P Q R S T
V X Y Z

Minores.

a b c d e f g h i k l m n o p q r
s t u x y z.

Vocales.

A e i o u y.

Consonantes.

b c d f g k l m n p q r s t x z.

h aspiratio.

A ih

Régi nyomatatványok, Eperjes tud. könyvtár: /318.1g.j./

DECALOGVS.
Non ha be bis Deos alienos cor
ram me. 2
Non as su mes no men Do mi ni
Dei tui inua num.

3
Memento, ut di em sab bathi san
cti fi ces.

4
Ho no ra pa trem tuum, et Ma
trem tuam, ut sis lon gæ uua
su per ter ram.

5
Non occi des.

6
Non moe cha be ris.

7
Non fur tum fa ci es.

8
Non lo que ris fal sum te sti mo nia
um con tra pro xi mum tuum.

9
Non con cu pi sces do mum pro xi
mi tui. 10

Nec de si de ra bis u xo rem e ius,
non ser uum, non an cil lam,
non bo uem, non a si num, nec
ullam rem, quæ il lius est.

SVMMA LEGIS.

Di li ges Do mi num De um tu
um ex to to cor de tuo, ex to ta a
ni ma tua, ex to ta men te tua, et
ex om ni bus vi ri bus tuis. Et pro
xi mum tuum, si cut te ip sum.

SVMMA EVANGELII.

Cre do in De um Pa trem o
mnipo ten tem, cre a to rem coe li
et ter ræ.

Et in Je sum Chri stum, fi li um
e ius v ni cum Do mi num nos
strum. Qui con ce ptus est de

A iij

Régi nyomtatványok, Eperjes tud. könyvtár:
/318.18.1./

Spiritu sancto. Natus ex Maria virgine. Passus sub Pontio Pilato. Crucifixus, mortuus & sepultus. Descendit ad inferos, tertia die resurrexit à mortuis. Ascendit ad cœlos, sedet ad dextram Dei patris omnipotentis. Inde uenturus est iudicare uiuos & mortuos.

Credo in Spiritum sanctum, sanctam Ecclesiam catholicam, sanctorum communione, remissionem peccatorum, carnis resurrectionem, et vitam æternam.

AMEN.

DE BAPTISMO.

Iesus ait Discipulis.

Euntes in mundum uniuersum, Docete omnes populos, Et baptisate eos in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. Qui cunque crediderit et baptisatus fuerit, saluus erit. Qui uero non crediderit, condemnabitur.

DE ABSOLUTIONE.

Iesus ait Discipulis.

Accipite Spiritum sanctum. Quorumcunque remiseritis peccata, remittuntur eis, Et quorum retinueritis, retenta sunt.

A ▽

Régi nyomatványok, Eperjes tud. könyvtár : /318.18.1./

DE COENA DOMINI.

Do mi nus no ster Je sus Chri
stus in ea nocte, qua traditus
est, accepit panem, et cum gra
ti as e gis set, fre git, de dit que
Di sci pu lis su is, Di cens. Ac ci
p ite et co me di te, Hoc est cor
pus meum, quod pro vobis tra
di tur. Hoc fa ci te in me i com
me mo ra ti o nem.

Si mi li ter ac cepit et ca li cem,
post quam coe na ti essent, Et cum
gra ti as e gis set, de dit Di sci
pu lis su is, di cens: Bi bi te ex
hoc omnes. Hic ca lix est no uum
te sta men tum in me o san gui ne,
qui pro vobis et pro mul tis es
fun di tur in re mis si o nem pec
ca to rum, Hoc fa ci te, quo ti es
cun que fe ce ri tis, in me i com
me mo ra ti o nem.

PRÆCATIO ECCLESIAE
DEI.

Pa ter no ster qui es in coe
lis. San cti fi ce tur no men tu um.
Ad ue ni at Re gnum tu um.
Fi at vo lun tas tu a, si cut in
coe lo, sic e ti am in ter ra. Pa
nem no strum quo ti di a num da
no bis ho di e. Et re mit te no
bis de bita no stra, si cut et nos
re mit ti mus de bi to ri bus nos
tris. Et ne nos in du cas in
ten ta ti o nem. Sed li be ra nos
à ma lo. Qui a tu um est re
gnum et po ten ti a et glo ri a
in sæ cu la sæ cu lo rum.

A men.

Régi nyomtatványok, Eperjes tud. könyvtár:
/318.18.1./

PRECATIO MATUTINA.

Grati as a gi mus ti bi Do mi ne De us Pa ter coe le stis, per Je sum Chri stum, fi li um tu um, Do mi num no strum, quod nos hanc no ctem tu os ab om ni ma lo esse uo lu i sti, et ro ga mus, ut nos per hu ius quo que di e i spa ci um pro tua er ga nos mi ri fi ca uo lun ta te con tra om ni a pe ri cu la de fen das, at que hi sce no stris stu di is, qui bus te au tho re de di ti su mus, be ni gnus ad sis et fa ue as, eas que ita gu ber nes, ut tu æ pos sil si mum glo ri æ ser ui ant, at que ad no stram, alio rum que ho mi num sa lu tem con fer re pos sint,
Amen.

PRECATIO VESPERTINA.

Ti bi do mi ne De us Pa ter coe le stis ac ce ptum re fe ri mus, per Je sum Chri stum fi li um tu um, Do mi num no strum, quod nos hunc di em sal ui at que in co lum es tran se gi mus, et ro ga mus, vt, si qua in re te of fen di mus, no stro ue of fi ci o non sa tis fe ci mus, id no bis pro tua in gen ti mi se ri cor di a con do nes, nos que et iam hac no cte se cu ros ab om ni pe ri cu lo esse ves tis, et per san ctum an gelum tu um ab in si di is Sa tha næ de fen das,
Amen.

*Pater noster qui
est in coelis sanctus
vespera iam venit sicetis nomen
nobiscum chro maneto.
Extingue lucem nec patiare suam*

Régi nyomtatványok, Eperjes tud. könyvtár:
/318.ig.j./

PRECATIO AD MENSAM.

Oculi omnium in te sperant
Do mi ne, Et tu das escam il
lis in tem po re o por tu no. A
pe ris tu ma num tu am, et im
ples omne ani mal be ne di cti o
ne. Pa ter no ster. &c.

Do mi ne De us Pa ter coe
le stis, be ne dic no bis et his
do nis tuis, quæ de tua lar gi
ta te su mus sum tu ri, per
Ie sum Christum Do
mi num no strum
A men.

ALIA.

His e pu lis do nis que tuis
be ne di ci to Chri ste,
Ut so ue ant ius su cor po ra
fel sa tuo.

Non alit in fra gi li panis
mo do cor po re vi tam,
Ser mo tu us vi tæ tem po ra
lon ga fa cit.

Quæ nunc su me mus mem
bris ali men ta ca du cis.

Hæc Deus imperio sint be
ne di cta tuo.

ALIA.

Te Pa ter ob ser uant o culis, in
te omnia sperant,
Quæ vitalis ad huc lumi nis au
ra so liet.
Et tu re spi ciens tri bu is su a pa
bu la cun ctis,
Dis tri bu ens escam tem po re tuis
que suo.
Mox vt ap erta ma nus pa tris
tua fun dis in omnes.

Régi nyomatványok, Eperjes tud. könyvtár:
/318. 18. j. /

Omnia quæ viuæ tempora lucis habent.

Atque ita quando uoles, dextra tua munera aperta.

Diuidis, et satias, quæ uolueris bonis.

GRATIARVM ACTIO.

Confite mihi Domino quoniam bonus, quoniam in æternum misericordia eius.

Qui dat escam omni carni, qui dat iumentis escam suam, et pulis coruorum inuocantibus eum.

Non in fortitudine equi uoluntatem habebit, neque in tibus uiri beneplacitum erit ei.

Beneplacitum est Domino super

super timentes eum, et in eis, qui sperant in misericordia eius.

Pater noster, etc.

Gratias agimus tibi domine Deus Pater per Iesum Christum Dominum nostrum, pro uersis donis et beneficiis tuis, Qui uiuis et regnas in sæcula sæculorum. Amen.

ALIA.

Postquam epulis exempta fames, mensæque remotæ.

Dicemus grates nos tibi summe Pater.

Non hæc humanas vires alimenta iuuabunt,

Diuina si non hæc foueantur ope.

Nanque tuo uiuunt agitata à numine cuncta.

B

Régi nyomtatványok, Eperjes tud. könyvtár:
/318.1g.1./

As fla tu spi rant cun cta ua lent
que tu o.

Cun que e pu las de de ris re rum
pa ter op ti me no bis,

Ad de e pu lis vi res pro bo ni
ta te tu a.

Nunc et iam gra tis a ni mis ali
men ta mi ni stra.

At que im mor ta li pe cto ra pa
sce ci bo.

Et quia cu ra su mus tu a nos
pa ter op ti me ser ua,

Et stu di a et vi tæ tem po ra
cun cta re ge.

ALIA.

Qui pa scit bo ni ta te suos et
cor da pio rum,

Qui fru ctu ste ri les v be re dis
tat a gros.

Qui pa cem reg nis, qui bel la dat,
il le fe ren dus

Lau di bus, hu ic gra tos nos de
cet esse De o.

Qui su a iu men tis dat pa bu la, dat
sua pullis

Cor uo rum, que ru la quan do ea
vo ce uo cant.

Non hu ic ro bur e qui pla cet in
fe ra bel la ru entis.

Non iu uat hunc for tis ti bi a cras
sa vi ri.

Ipsu m qui ti mu e re pla cent, hos
di li git vltro,

Qui cun que ip si us spem bo ni ta
tis ha bent.

PRECATIO PRO EC
CLESIA.

Op ti me Chri ste tu æ quæ so be
ne di ci to tur bæ,

B ij

Régi nyomtatványok, Eperjes tud. könyvtár:
/318.18.1.

At que in ter vi tæ sæ ua pe ri cla
te ge.
Te da bis ut cer nat ue re esse pa
trem que De um que.
Cer ta ue nit no bis, si mi se re re
sa lus.
Pla ca tum que a ni mum uul tus que
os ten de pa ter nos.
Pro spe ra que e ue ni ant cun cta fa
uo re tuo.

PSALMVS XXIII.

Nulla pe ten da rum mi hi de erit co
pia re rum.
Pa scit ut in no cuas me De us in
ter oues.
Per lo ca me sta tu it ui ri dan ti bus
her bi da pra tis,
Ducit et ad ri uos le ne flu entis
a quæ.
Collap sas a ni mi vi res mi hi red
dit, & ip sum

Iu sti fi cæ du cit per lo ca tu ta
ui æ.

Ipsi us ut ui de am ue ra rum no
mi na lau dum.

Hoc du ce tam se lix hæc mi hi tri
ta uia est.

Si ue per ob scu ras um bris lo ca
con di ta val les.

Sem ita sit pe di bus con fi ci en da
me is :

Non me tuam, qui a te du ce nul
la pe ri cla no ce bunt,

Me ba cu li ser uat vir ga ti men
da tu i.

Di uitis ap po nis mi hi splen di da
fer cu la coe næ,

Ut do le at spe cians ta lia li uor
edax,

Balsa meo ca put vn xi sti mi hi
pin gue li quo re.

B iij

Régi nyomtattványok, Eperjes tud. könyvtár:
/318.1e.j./

V be re fu di sti po cu la ple na
me ro.

Quin tua me clemens pietas et
cura sequentur.

Donec in hoc aliquis corpore
sanguis erit.

Ipsē quidem Domini sublimi a
templa tenebo.

Cultor et huic longo tempore
fidus ero. *nen el*

PSALMVS CXVII.

Lau di bus o gen tes Do mi num
celebrate, quot usquam

Cun que ca pax ma gni cir cu lus
orbis habet.

Nulla sit in cunctis a deo tri bus
ab dita re bus,

Quæ non gra ti fi co præ di cet os
re De um.

Ille etenim larga nos dexteritas
te reuifens,

Non si nit in gra ta pe sti li ta te
pre mi.

Ipsius æternos pietas qui a sum
ma per an nos.

Per ma net, et si nem non ha bitus
ra si des.

PSALMVS CXXVII.

Ni Deus æ di fi cet, fru stra do
mus illa paratur,

Quam vo let hu ma nus con sti tu
isse la bor.

Ni Deus in ui gi let, fru stra cus
sto de tu en tur,

Qui ser uant vi gi les mœ nia celo
sa vi ri.

Ante re uer su ram nil pro dest sur
gere lu cem,

B iij

Régi nyomatványok, Eperjes tud. könyvtár:
/318.18.1./

In te gras noctes nil vigilare iu-
uat.

Anxius es, me tu is que famem,
nimium que laboras,

Falleris, est soli cura tradenda
Deo.

Cui volet ille dabit, veluti per
sonnia, quid quid.

Humanæ ratio carnis habebit
opus.

Illius est munus numero sæ gra-
tia prolis.

Nonne vides fructus, hoc decus
ille dedit.

Vt feriunt rapidæ, quod iussit
rit ipse, sagittæ,

Qui ualida surgit fortis in arma
manu:

Sic hominum fertur, quo iussit
rit ipse, iuuentus,

Qui regit arbitrio cuncta cre-
ata suo.

Talibus o felix cui plena pha-
retra sagittis,

Hic facile infidi conteret hostis
opus.

PSALMVS CXXVIII.

Quem peccare Dei vertit ti-
mor, ille beatus,

Illius ut rectas noverit i re-
vias.

Felix quem manuum nutrit la-
bor omnia cedent.

Quisquis es, ex votis accumulata
tibi.

Larga tibi plenum diffundet cor-
pia cornu,

Gratia verarum nulla que deerit
opum.

B v

R 681 nyontatvankok, Eperjes tud. könyvtár:
1918. 18. 1. /

Inte gras noctes nil vigilare iu
uat,
Anxius es, me tu is que fa mem,
ni mi um que la bo ras,
Falle ris, est soli cura tra den da
De o.
Cui vo let il le da bit, ve lu ti per
so mu i a, quid quid.
Hu man æ ra tio car nis ha be bit
o pus.
Il li us est mu nus nu me ro sæ gra
tia pro lis.
Non ne vi des fru ctus, hoc de cus
il le de dit.
Vt fe ri unt ra pi dæ, quod ius se
rit ip se, sa git tæ,
Qui ua li da sur git for tis in ar ma
ma nu;
Sic ho mi num fer tur, quo ius se
rit ip se, iu uen tus,

Qui re git ar bi tri o cun cta cre
ata suo,
Ta li bus o felix cui plena pha
re tra sa git tis,
Hic fa cile in fi di con te ret ho stis
o pus,

PSALMVS CXXXVIII.

Quem pec ca re Dei ve tu it ti
mor, il le be a tus,
Il li us vt re ctas no ue rit i re
vias.
Felix quem ma nu um nu trit la
bor om ni a ce dent,
Qui quis es, ex vo tis ac cu mu la
ta ti bi.
Lar ga ti bi ple num dif fun det co
pia cor nu,
Gra tia ve ra rum nul la que de eris
o pum.

B v

Régi nyomatatványok, Eperjes tud. könyvtár:
/318.18.1./

Æmula certabit grauius tua
vitiibus, vxor,
Quæ respicere domus per la tus
omne tuæ,
Quam multus placidæ succre scit
ramus oliuæ,
Tu quoque tam multa pro le
beatus eris,
Gaudetis propriæ spectans con
uiuia mensæ,
Delicias mensæ pignora chara
tuæ,
Hæc bona prouenient domino
peccare timenti,
Has tam præclaras semper has
bebit opes,
Hunc Deus aspici et supra plas
catus ab arce,
Quamque diu poterit viue re
lætus erit.

*Cum manū arceficis, conderet ipsa de
sic foueat coetis, qm̄ chri oracibila s̄
Accendatq̄ igni pectora nra sua. Sicut*

Natorum et longo numerabit
ab ordine natos,
Pacatamque bona pace habitas
bit humum.

*Oratio ante gratias agente
Dei pro nocturna pace.
Deus Abraham, et Deus Jacob, Deus Isaac
Dm̄. nri. Jesu, Chri. impleatq̄ bene d̄
Nacionem suam in nobis, tua obr
gat opus in laudem hoj et honorem
Cultissimj ac in utilitatem proximi
hæc nomen, FERRVA (mibi) nobis sit
in æternum.
Qui dare cuncta soles, q̄ p̄sens oia, cernis
Hæc schola dei crescat morib, arte fide
Nos Deus ipse doce, viresq̄ docentib, adde.
In somnis sine te nil labor ille potest.
Nil sudasse uiuat nil periculisq̄ libellos
Nisi nobis ad sui gratia docta de
Cum tua p̄cepit diues benedictio chri
Tunc sequitur currens, absq̄ labore labor.
Eadem gratias agimus et patrem
Hinc ex dicto dan: 3. Gen: 1 Spiritu
Dm̄ fouebat aquas.
Te maneat semper seruante recta
In sertorq̄ ipsi nostra aextia ferat
Tres vult in flama testis, hylomdase
Lex vbi presentem te videt esse deu
Spiritus ut Dm̄. nascencia Corpora ferat*

Régi nyomtattvánok, Eperjes tud. könyvtár: 1318. 18. j.

METHODVS

ELEMENTORVM DO

CTRINAE CHRISTIA

NAE.

Quod est praecipuum hominis officium?

R. Discere ueram doctrinam de Deo, illamque sedulo exercere, conseruare, omnibusq; rebus, sibiq; adeo ipsi anteferre.

Quae est uera de Deo doctrina?

R. Quam ipse Deus tradidit, atque illustribus testimoniis confirmauit. Cuiusmodi est Moysi, Prophetarum & Apostolorum doctrina, non deprauidata falsis interpretationibus.

Quoruplex ea est?

R. Duplex, Partim enim est lex, Partim Euangelium.

Quid est Lex?

R. Est uerbum Dei, annuncians, quid Deus uelit ab homine fieri, aut non fieri, promittens bona obedientibus, & poenas inobedientibus proponens, tum corporales tum aeternas. Ait enim & Maledictus omnis, qui non fecerit omnia, quae scripta sunt in lege, aut facere desierit.

Quot sunt praecipua legis diuinae?

R. Decem. in duas tabulas distributa, cum data est lex de monte Sina. ut esset discrimen inter praecipua, & gradus praepiorum. Nam ante omnia & supra omnia Deus est colendus, Deus de propter Deum, non contra uoluntatem & honorem eius, hominum quoque societati inseruiendum, hoc ordine, quem Deus in hac ipsa lege sua instituit.

Quae sunt praecipua primae tabulae?

Non habebis Deos alienos coram me.
Non assumes nomen Domini Dei tui in uanum.
Memento, ut Diem Sabbati sanctifices.

Régi nyomatványok, Eperjes tud. könyvtár.
1918. IX. J.

Quæ sunt præcepta secundæ
tabulæ?

Honora patrem tuum, & matrem tuam, ut sis longæ
uus super terram.

Non occides.

Non Mœchaberis.

Non furtum facies.

Non loqueris falsum testimonium contra pro-
ximum tuum.

Non concupisces domum proximi tui.

Nec desiderabis uxorem eius, non seruum, non
ancillam, non bouem, non asinum, nihil
deniq; quod illius est.

Quid præcipit primum
præceptum?

Vt Deum, cuius hæc præcepta sunt, supra omnia dilige-
amus, timeamus, eiq; soli confidamus.

Quid secundum?

Vt sic timeamus ac diligamus Deum, ne abutamus uo-
mine eius ad execrationes, per iuria, incantationes,
mendacia, ex id genus alia flagitia, sed

ut in omnibus nostris molestiis inuocemus eum,
eiq; pro beneficijs gratias agamus.

Quid tertium?

Vt propter timorem ac dilectionem Dei uerbum eius
non negligamus, sed sanctè ac pie de eo senti-
tes omnibus alijs rebus illud anteferamus.

Quid quartum?

Vt timendo ac diligendo Deum, parentes nostros, &
quicumq; loco parentum nobis sunt, neque con-
temnamus, neq; ulla re offendamus, sed eos
memus, colamus, magnificamus, eiq; morem
geramus.

Quid quintum?

Vt ex timore ac dilectione Dei non ledamus corpus
proximi, sed potius amemus, ac iuamur uitam
eius, quantum possumus.

Quid sextum?

Vt timore ac dilectione Dei impuls, castè ac modeste
uiuamus, & suam quisq; coniugem amet ac ma-
gnificet.

Régi nyomtattványok, Eperjes tud. könyvtár :
1918. 18. j.

præcipit
Quid septimum?

VI propter timorem & dilectionem Dei rebus ac for-
tunis proximi parcamus, neq; aut per vim, aut
dolum nostris commodis cum illius incommodis
consulamur, sed potius defendere eius commoda
atque augere cauemur.

Quid octauum?

VI nos timorem ac dilectionem Dei ita colere, ne fa-
mam proximi nostri ledamus, detrahendo,
calumniando, sed, ut eum defendamus, exouse-
mus, omniaq; eius facta in optimam partem in-
terpretemur.

Quid nonum?

Timorem ac dilectionem Dei, & ut proximo nostro
nihil rerum suarum, que ad domum & rem
familiarem pertinent, fraude ac dolo detraha-
mus, sed ut cupiamus ex animo res eius salvas
esse.

Quid decimum?

Timorem ac dilectionem Dei, ut propter hunc neque
coniungem proximi, neq; familiares, neq; iumenta
nullam

præcipit
nullam denique rem alterius nobis uendicemus,
sed authores simus, ut omnia sua retineri
possit.

Quid ait Deus de his præce-
ptis omnibus?

Ego, inquit, Dominus Deus tuus, sum fortis, zelotes,
uisitans iniquitatem Patrum in filios, in tertiam
& quartam generationem eorum, qui ode-
runt me, Et faciens misericordiam in multa
millia, diligentibus me, & seruantibus præce-
pta mea.

Quid hoc est?

Deus minatur poenam grauissimam ijs, qui præcepta
eius non obediunt. Ergo timere eius iram de-
bemus, & præcepta eius magnifacere. Promittit
autem misericordiam, & omnium bonorum
copiam ijs, qui mandatis eius obsequuntur. Era-
go diligere eum debemus, eiq; confidere, & di-
ligentissime obedire.

DE EVANGE

LIO.

Quid est Euangelium?

C

Régi nyomtatvánok, Eperjes tud. könyvtár:
/318.1g.j./

Uerbum Dei, quod a maledictione absoluitur omnes agentes poenitentiam, & credentes in Christum, qui legi satisfecit pro omnibus hominibus, & iram Dei placauit.

Quæ est summa huius

doctrinæ?
Tres articuli fidei.

Quis est Primus?
De creatione, Verba eius sunt.

Credo in Deum Patrem omnipotentem, creatorem cæli & terræ.

Quid hoc est?

Credo, quod Deus me & omnes creaturas condidit, mibiq; corpus, animam, oculos, aures, & membra omnia, rationem & sensus omnes largitus est, eademq; omnia conseruat. Præterea de uictu & amictu, domo, uxore, liberis, agris, & alijs rebus ad uitam necessarijs, mibi liberalissimè prospicit, contraq; omnia pericula defendit. Idq; ex sola sua paterna bonitate, absque ullo meo merito ac dignitate. Pro quibus immortalibus beneficijs, agnosco me uicissim ei gratitudinem prestare debere. Hoc statuo nihil esse certius.

Quis est secundus?
Articulus?
De Redemptione. Verba eius sunt?

Credo in Iesum Christum, filium eius unicum, Dominum nostrum. Qui conceptus est de spiritu sancto, Natus ex Maria uirgine. Passus sub Pontio Pilato, Crucifixus, mortuus, & sepultus. Descendit ad inferos, Tertia die resurrexit à mortuis. Ascendit ad cælos, sedet ad dexteram Dei patris omnipotentis. Inde venturus est iudicare uiuos & mortuos.

Quid hoc est?

Credo, quod Iesus Christus uere Deus ab æterno à Patre genitus, & uerè homo, ex uirgine Maria natus, est meus Dominus, qui me perditum ac damnatum hominem redemit ab omnibus peccatis, à morte & potestate Diaboli, sibi que asservit, non auro & argento, sed suo precioso sanguine, suaq; innocenti passione & morte, ut sim etas proprius, & sub eo in regno eius uiuam, eiq; seruiam in æterna iustitia, innocentiæ & gratitudine, quem admodum ipse à morte resurrexit, uiuit ac regnat in æternum. Hoc certissimum.

Régi nyomtatványok, Eperjes tud. könyvtár:
/318.1g.j./

Quis est tertius articulus?

De Sanctificatione. Verba eius sunt.

Credo in spiritum sanctum, sanctam Ecclesiam catholicam, sanctorum communionem, remissionem peccatorum, carnis resurrectionem, & uitam eternam, Amen.

Quid hoc est?

Credo, quod non ex meipso in Iesum Christum Dominum meum credere, eundemque agnoscere possum, sed Spiritus sanctus me per Euangelium uocauit, suisque donis illuminauit, in uera fide sanctificauit, quemadmodum uniuersam Ecclesiam, per orbem terrarum uocat, congregat, illuminat, sanctificat, & in uera fide Iesu Christi conseruat, per uerbum Euangelij. In qua Ecclesia mihi & omnibus credentibus omnia peccata quotidie remittit. Idemque me cum omnibus mortuis in nouissimo die resuscitabit, & mihi cum omnibus credentibus in Christum uitam eternam donabit. Hoc est certissimum.

DE SACRAMENTIS.

Quid est Sacramentum?

Est ceremonia, immediate à Christo instituta, in qua Deus cum singulis paciscitur, quod uelit eis peccata esse propitius propter Christum.

Da Exemplum?

Baptismus immediate à Christo institutus est, ut per eum singuli certi reddantur de beneficijs Euangelij.

DE BAPTISMO.

Quid est Baptismus?

Non est aqua tantum, sed aqua cum uerbo & mandato Dei coniuncta.

Quod est mandatum Dei?

in Christo

Régi nyomatványok, Eperjes tud. könyvtár: /318.18.1./

Quis est tertius articulus?

De Sanctificatione. Verba eius sunt.

Credo in spiritum sanctum, sanctam Ecclesiam catholicam, sanctorum communionem, remissionem peccatorum, carnis resurrectionem, & vitam aeternam, Amen.

Quid hoc est?

Credo, quod non ex meipso in Iesum Christum Dominum meum credere, eundemque agnoscere possum, sed Spiritus sanctus me per Euangelium vocavit, suisque donis illuminavit, in vera fide sanctificavit, quemadmodum univ[er]sam Ecclesiam, per orbem terrarum vocat, congregat, illuminat, sanctificat, & in vera fide Iesu Christi conservat, per verbum Euangelij. In qua Ecclesia mihi & omnibus credentibus omnia peccata quotidie remittit. Idemque me cum omnibus mortuis in novissimo die resuscitabit, & mihi cum omnibus credentibus in Christum vitam aeternam donabit. Hoc est certissimum.

DE SACRAMENTIS.

Quid est Sacramentum?

Est ceremonia, immediate à Christo instituta, in qua Deus cum singulis paciscitur, quod velit eis propter esse propitius propter Christum.

Da Exemplum?

Baptismus immediate à Christo institutus est, ut per eum singuli certi reddantur de beneficijs Evangelij.

DE BAPTISMO.

Quid est Baptismus?

Non est aqua tantum, sed aqua cum verbo & mandato Dei coniuncta.

Quod est mandatum Dei?

in Christo

Régi nyomtatványok, Eperjes tud. könyvtár: /318. 1g. j. /

Christus ait ad Discipulos
Matthæi ultimo 28. Cap.

Omnes in mundum uniuersum, docete omnes populos, baptizantes eos in nomine Patris & Filij, & Spiritus sancti.

Quis est usus Baptismi?

Afferit remissionem peccatorum, liberationem à morte & Diabolo, & uitam æternam, omnibus, qui credunt promissioni.

Quæ est Promissio?

Christus inquit, Marci ultimo. Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. Qui uero non crediderit, condemnabitur.

Quomodo aqua tam efficax esse potest?

Non aqua has res efficit, sed uerbum eius, qui promissit, nempe Dei, cum aqua coniunctum, & fides, huic uerbo Dei consentiens. Nam sine uerbo Dei aqua nihil differt ab alijs aquis, Sed

et uerbo Dei fit baptismus, hoc est salutaris aqua, & lauacrum regenerationis in Spiritu sancto, quem effudit in nos largiter, per Iesum Christum, saluatorem nostrum, ut iustificati illius gratia, simus in spe heredes uitæ æternæ.

Quid significat Baptismus?

Veterem hominem in nobis per assiduam poenitentiam & contritionem abolendum esse & mortificandum cum omnibus suis desiderijs. Nouus autem homo indes incrementa capere debet, qui in iustitia, innocentia, & sanctitate coram Deo uiuat in æternum.

Vbi hoc scriptum est?

Romanos sexto inquit Paulus. Consepulti sumus per Baptismum in mortem, ut, sicut Christus exci-

tatus est à mortuis, per gloriam Dei Patris, ita & nos in nouitate uitæ ambulemus.

DE ABSOLUTIONE.

C iiii

Régi nyomatványok, Eperjes tud. könyvtár: /318. Ig. j. /

Quid est absolutio?
Quid est Absolutio?

Est Sacramentum, quo singulis seorsim annunciatur remissio peccatorum in nomine Christi.

Joh. 20. Vbi est mandata

Iohannis uigesimo. Christus enim, ut ostenderet, ad quid sit mortuus ac resuscitatus, hoc mandatum dedit discipulis. Accipite spiritum sanctum. Quorumcumque remiseritis peccata, remittuntur eis. Et quorumcumque retinueritis, retenta sunt. Dabit ergo potestatem Ecclesie sue, & multis & singulis remittendi peccata.

Quomodo possunt homines remittere & retinere peccata?

Non homines id faciunt, sed Christus per ministerium Euangelij, quod per homines administrat. Quo testimonio nullum est, praestantius, ad charitatem eius erga nos declarandam. A deo enim nos diligit, ut non solum remittat ipse peccata, sed nobis det potestatem remittendi peccata & retinendi.

Quid est remittere peccata?

Absolvere ab omni culpa coram Deo illos, qui obtulerant Euangelio.

Quid retinere?

Relinquere in culpa & maledictione coram Deo, omnes, qui Euangelio non obediunt.

Quid est obedire Euangelio?

Est agere poenitentiam, hoc est humiliare se coram Deo, cum omnibus suis uiribus, & iudicium deprecari. Deinde credere, quod propter Christum sumus in gratia, ex qua remittit Deus peccata, iustificat, donat spiritum sanctum, & uitam aeternam.

DE COENA DOMINI.

Quid est Coena Domini?

Est Sacramentum, in quo uerum corpus, & uerum sanguis Christi accipitur, etiam in hominibus rebellibus, ut in Galat. 3. 20.

Régi nyomatatványok, Eperjes tud. könyvtár: /318. 18. J. /

Sanguis Domini nostri Iesu Christi cum pane & uino datur ad uescendum.

Vbi est instituta?

In Matheo, Marco, Luca & Paulo scriptum est quod Dominus noster Iesus Christus, in ea nocte, qua traditus est, accepit panem, & cum gratias egisset, fregit, deditque discipulis suis, et sanguis dicens:

Accipite, & comedite: Hoc est corpus meum, quod pro uobis traditur: Hoc sicut in mei commemorationem.

Similiter accepit & calicem, postquam coenati essent, cum gratias egisset, dedit discipulis suis, dicens: Bibite ex hoc omnes: Hic calix est nouum testamentum in meo sanguine, qui pro uobis effunditur in remissionem peccatorum: Hoc facite, quotiescunque biberitis, in mei commemorationem.

Ad quid prodest hoc Sacramentum?

Hoc ostendunt haec uerba:

QUOD PRO VOBIS TRADITUR, ET QUI PRO VOBIS EFFUNDITUR IN REMISSIONEM PECCATORUM.

Ergo in hoc Sacramento edentibus & bibentibus corpus & sanguinem Iesu Christi, offeruntur, remissio peccatorum, uita & salus aeterna.

Quomodo id fieri potest cibo & potu?

Non cibus & potus corporalis est causa horum tantorum beneficiorum, sed ipsa oratio & promissio Dei, qui omnia, quaecumque uult, facit, & potens est facere, quaecumque promittit.

Quibus prodest promissio?

Credientibus. Sola enim fides facit homines aptos ad consequenda beneficia, diuinitus promissa. Neque tamen reijciuntur illa, quae ad disciplinam, quae habet mandatum Dei, pertinent, ut continentia cibi, potus, & aliae uirtutes.

EPILOGVS SUPERIORVM.

Hactenus dictum est, quid sit Deus, nempe, una, aeterna, spiritualis, intelligens, uerax, omnipotens, &c. essentia in tribus personis, patre, filio & spiritu sancto. Item de uoluntate eius duplici. *et de uoluntate eius duplici. nempe, de uoluntate patris, & de uoluntate filii & spiritus sancti. Item de uoluntate eius duplici. nempe, de uoluntate patris, & de uoluntate filii & spiritus sancti.*

Régi nyomatetványok, Eperjes tud. könyvtár: /318. 18. j. /

postea dixerunt peccatorem Mattheus de
sperare hanc. Quae fuit prior? quoniam est et
post. Ceterum. Postremo subiungitur dixerunt
mea voluntas legis, que est irata. Arguit enim omnes
homines, quantumvis iustos, quod sint rei eterna
ne maledictionis et irae Dei. Quia nemo facit
legem. Hanc voluntatem iussit Deus annunciari
hominibus, ut suam miseriam agnoscerent, eoque
scilicet timore cupidius alteram eius voluntatem amplectantur.

Quae est illa?

Evangelica. Promittit enim per uocem Evangelij in
nomine filij sui gratiam remissionem omnium
peccatorum, libertatem ab ira et maledictione
legis, et uitam eternam omnibus, qui credunt
huic promissioni, eamque suam faciunt.
Cunque haec promissio omnibus annuncietur,
nemo damnatur culpa Dei, qui omnes homines
uult saluos fieri, sed sua, quod non credit Euan-
gelio.

Quid ergo est credere

Euangelio?

Primum, cum argueris per legem, quod non modo
cum peccatis tuis, uerumetiam cum omni ius-
ticia tua maledictus sis coram DEO, non

debes indignari, ac fremere, ut mundus facit,
sed certo assentiri Spiritui sancto, teque cor-
ram DEO humiliare, serio metuere iram eius
ac dicere. Ne intres Domine in iudicium cum
seruo tuo, Quia non iustificabitur in conspectu
omnis uiuens.
Secundo, non est resistendum in uerbo arguente, id est
nim per se desperationem parit. Sed prouocans
ad uerbum Evangelij, quod pro ira gratis
am, pro peccato nostro iustitiam Christi, pro
tyrannide Diaboli libertatem in Spiritu sancto,
pro morte aeterna uitam aeternam gratis offert
in nomine Christi omnibus, quicumque bene-
ficia ex animo amplectantur. Semperque in-
promptu habenda sunt aliquot insignia testimo-
nia, tum promissionis Evangelij, tum exem-
pla.

**Da testimonia pro
missionis**

Iohannis primo. Quotquot acceperunt eum, is des-
dit potestatem, ut filij Dei fierent, credentibus
in nomen eius.
Item. Ecce agnus Dei, qui tollit peccata mundi.
Matthaei nono, inquit Christus. Non ueni ad uo-
candos iustos, sed peccatores ad poenitentiam.
Matthaei undecimo. Venite ad me omnes, qui la-

Régi nyomatatványok, Eperjes tud. könyvtár:
/318.1g.j./

boratis & onerati estis, & ego reficiam uos.
10. **Lucæ** decimo nono. Venit filius hominis saluare, quod perierat.

Da Exempla

Dei. Rom. 12. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.
Mulieris peccatricis Lucæ septimo, Matthei, Za-
chei, Laitonis in cruce & aliorum exempla sa-
tis ostendunt, nullum peccatorem qui credit uo-
ci Euangelij, scilicet a D. E. O. Ut autem creda-
mus, & corroboremur in fide, necessariam est
abstraham studium uerbi D. E. I. sive quæ neque
plantari fides in animis potest, neque retineri, ut
consistat in omni certamine, contra dubitationem
infirmam naturalem, contra peccatum,
mortem, Diabolum, omnemque potentiam in-
ferorum, atque adeo contra legem Dei. Vincere
enim cogitur Deum per Deum, hoc est, consti-
tere aduersus Deum iratum, & fulminantem in
lege, per eandem ignoscensimum in filio, &
suauissimè loquentem in Euangelio, & maxi-
mè in doctrina de resurrectione Christi.

Quid amplius operatur fides?

1. Cum fide enim coniunctus est spiritus sanc-
tus, qui nouam lucem in membris credentium

ab eisdem uoluntatibus, quibus a se ipso, sicut in
proprietate stare, sicut in ab ipso, sicut in
uoluntate, sicut in ab ipso, sicut in
sicut in ab ipso, sicut in
accendit, ut à sua natura ueteris turpitudinem,
ac Dei uoluntatem uiramq; uere intelligant. sicut
mul etiam uoluntatem & alias uires purificat,
ac significat, ut peccatum unà cum authoribus
eius, carne, mundo, & Diabolo, uere ceterint,
solumq; Deum incipiant & animo diligere, &
propter Deum omnia a quo animo ferre, iuxta
primum præceptum.
ii. Impelle etiam fides ad glorificandum Deum, cura pro
alijs beneficijs omnibus, tum pro donatione filij
redemptoris, tum pro donatione Spiritus sancti,
per cuius ministerium reuelantur & offeruntur
beneficia Christi.
iii. Ex eadem fide oritur inuocatio uerbi, & primum fi-
dei exercitium, post prædicationem actionem. Pro-
pter quod Zacharias testatur, Ecclesia Dei do-
natum esse spiritum gratia & precum. Quos
duos cultus Ecclesia plerumq; coniungit, ut simul
inuoceat Deum, eiq; gratias agat.
de Quod autem ad inuocationem attinet, non solum mani-
datis grauisimis, & promissionibus suauiss-
imis ad eam nos hortatur filius Dei, uerum etiam
formam certam præscripsit, in summa breuitate
omnium sanctorum uota complexus, atq; adeo
sua ipsius etiam uota pro ECCLESIA.
Quæ est illa forma?

Régi nyomtatványok, Eperjes tud. könyvtár:
/318. 1g. j.

*Christus dicitur Veritas naturalis ab eo pater
Causa rationem dicens filij dei est dicitur pater
alioquin filij dei.*

PATER noster, qui es in caelis. Sanctificetur no-
men tuum. Adueniat regnum tuum. Fiat volun-
tas tua, sicut in caelo, sic etiam in terra. Panem
nostrum quotidianum da nobis hodie. Et remitte
te nobis debita nostra. Sicut et nos remittimus
debitoribus nostris. Et ne nos inducas in tenta-
tionem. Sed libera nos a malo. Quia tuum est
regnum, et potentia, et gloria, in saecula sae-
culorum. AMEN.

3. magis namque tota forma
**Quid significant haec
verba?**

Pater noster qui es in caelis.

*Deus his verbis vult nos hortari, ut credamus, eum
esse vere patrem nostrum, nosque eius filios, ut
cum fiducia, et sine omni dubitatione petamus
ab eo omnia, ut filios charissimos decet a patre
amantissimo.*

**Quid primum pe-
timus?**

Sanctificetur nomen tuum.

Quid hoc est?

*Nomen Dei per se quidem sanctum est, sed petimus,
ut a nobis quoque sancte habeatur.*

Quo

*Quomodo fit hoc?
Cum uerbum Dei pure inter nos docetur, nosque pie
et sancte, eique conuenienter uiuimus, quemad-
modum filij Dei. Id saxit pater caelestis. Qui
uero aliter docet, aut uiuit, quam uerbo Dei
consentaneum est, is inter nos nomen Dei non
sanctificat, sed blasphematur, id prohibere digue-
tur pater caelestis.*

Quomodo fit hoc?

**Cum uerbum Dei pure inter nos docetur, nosque pie
et sancte, eique conuenienter uiuimus, quemad-
modum filij Dei. Id saxit pater caelestis. Qui
uero aliter docet, aut uiuit, quam uerbo Dei
consentaneum est, is inter nos nomen Dei non
sanctificat, sed blasphematur, id prohibere digue-
tur pater caelestis.**

**Quae est secunda
petitio?**

Adueniat regnum tuum.

Quid hoc est?

*Regnum Dei sua sponte quidem uenit, etiam sine no-
stra petitione, sed precamur, ut ad nos quoque
ueniat.*

Quomodo?

*Ut Pater caelestis donet nobis Spiritum sanctum, qui
in nobis sit efficax per uerbum Euangelij, ut
hoc in nobis dominetur in eternum.*

**Quae est tertia
petitio?**

**Fiat uoluntas tua, sicut in cae-
lo, sic etiam in terra.**

D

Regi nyomatetvámok, Eper jes tud. könyvtár:
/318. 1g. j./

Handwritten notes in a cursive script, likely Latin or Greek, preceding the main text.

Quid hoc est ?

Voluntas Dei etiam sine nostra prece fit, sed oramus, ut apud nos quoque fiat.

Quomodo ?

Vi Deus omnia impia consilia impediatur, ac reprimatur, quibus caro, mundus, & Diabolus conantur impedire, quo minus nomen Dei sanctificetur, & regnum eius adueniat, nosque confirmet, & defendat, ut in uerbo eius ac fide usque ad finem perseueremus. Hac est bona uoluntas Dei.

Quæ est quarta petitio ?

Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.

Quid hoc est ?

Deus quotidie largitur panem, etiam sine nostris precibus, non solum bonis, uerumetiam malis hominibus. Sed oramus patrem cœlestem, ut nobis concedat facultatem agnoscendi hoc beneficium, atque ut cum gratiarum actione utamur pane quotidiano.

Quid est panis quotidianus ?

Handwritten notes in a cursive script, likely Latin or Greek, preceding the main text.

Quidquid ad huius uitæ necessitatem pertinet, ut ciuis, potus, uestitus, domus, uxor, liberi, familia, agri, iumenta, pecunie, boni magistratus, res publica bene constituta, bonæ tempestates, pax, bona ualeitudo, disciplina, fama honesta, amici, boni uicini, & similia.

Quæ est quinta

Et remitte nobis debita nostra, sicut & nos remittimus debitoribus nostris.

Quid hoc est ?

Oramus patrem cœlestem, ne propter indignitatem nostram nos aueretur, sed ut ex sua ingenti misericordia nos exaudire dignetur. Ac pro hoc beneficio gratitudinem, quam à nobis requirit, pollicemur, ut iuxta mandatum eius libenter remittamus ijs, qui nos offenderunt.

Quæ est sexta

Et ne inducas nos in tentationem.

Quid hoc est ?

Régi nyomatványok, Eperjes tud. könyvtár: /318. 18. j.

*Deus quidem tentat neminem. Sed oramus, ut nos tue
gratiæ ac seruire dignetur, ne Diabolus, mundus
& caro nostra nos inducant in impias opinio-
nes, in desperationem, in securitatem, aut in al-
ia magna peccata. Quod si uero his rationi-
bus tentamur, ut adiuti auxilio DEI uincamus.*
**Quæ est septima
petitio ?**

Sed libera nos à malo.
Quid hoc est ?
*Hic tanquam in fasciculo colligimus omne genus ma-
lorum, corporis, animi, rerum & fame, &
rogamus, ut pater cælestis ab his omnibus nos
liberet, tandemq; ex huius uite ergastulo sceli-
titer ad se in uitam cœlestem transferat.*

**Quid significat vox
Amen ?**
*Hac uoce testamur, nos certos esse, quod hæc inuoca-
tio patri cœlesti non displicet, ac certo sit ex-
audita. Ipse enim per filium præcepit, ut hoc
modo inuocetur, ac promisit, se uelle exaudire
sic inuocantes. Significat ergo
AMEN, omnia esse rata
quæ petimus.*

52

*Quæ est præcatio magna
quæ ad hanc præcatio-
nem ecclesiæ
et alias ?*
**QVID INTEREST
INTER HANC PRÆCATIONEM
ECCLESIAE
ET ALIAS ?**

Duo sunt discrimina. **Hæc enim**
*est immediate à Christo composita. Aliæ, qui-
bus utitur Ecclesia Dei, ut Psalmi, inuocationes in
Prophetarum & Apostolorum scriptis, quanquam
etiam sunt diuinae, tamen per homines sunt factæ, ac
tunc demum sunt ueræ, quando ad huius inuocationis
regulam conueniunt.*
*Deinde hæc forma omnes res, à Deo petendas
complectitur, sed aliæ fere certam duntaxat partem
dominicæ præcationis complectuntur.*

DA EXEMPLA.
*Huiusmodi sunt præcatiuncule, quas mane & uesperis
recitamus.*
**Quæ est præcatio ma-
gnitima ?**

*Gratias agimus tibi DOMINE Deus pater
cælestis, per Iesum Christum, filium tuum, Do-*
D II

Régi nyomtatványok, Eperjes tud. könyvtár :
/318. ig. j. /

minum nostrum, quod nos per hanc noctem tuos ab omni periculo esse uoluisti, &c.

Quid fit in hac prece

ratione
gratiarum actio, & petitio. Quos duos callus plerunque coniungit Ecclesia Dei, ut pro acceptis beneficijs gratias agat Deo suo, & petat, ut sint perpetua.

Pro quo beneficio hic agit

Pro nocturna conseruatione, que singulare DEI beneficium est, cum noctu non solum aliorum hominum, uerumetiam nostris prestidjs destituti sumus, & multi qui ualidi lectum ingrediuntur, mane mortui inueniantur.

Quod beneficium petimus?

Ut per sequentis diei spacium a Deo defendamur contra omnia pericula.

QVAE

Primum est peccatum, quod aliorum malorum causa est. Hoc enim nos reos facit aliorum, ac dignos, qui a Deo deseramur. Deinde, contra Diabolum, assiduum insidiatorem, cui nullis humanis uiribus resisti potest, nedum maiore parte hominum aduersante.

Quomodo defendit nos Deus?

Tum per seipsam, tum per Angelos custodes, tum per parentes, amicos, magistratus, &c. Ergo haec omnia beneficia petimus a Deo, cum petimus nos ab eo defendi.

QVAE est uespertina precatio?

Tibi Domine Deus. Pater coelestis, acceptum referimus, per Iesum Christum filium tuum, Dominum nostrum, &c.

Quid fit in hac prece?

Idem, quod in matutina. Nam in hac quoque primum agimus gratias Deo, deinde auxilium eius imploramus.

Régi nyomtatványok, Eperjes tud. könyvtár: /318. ig. j.

Pro quo beneficio agimus
... gratias ...
... pro divina conseruatione. Est enim sancti prestane
... diligentiam, iuxta mandatum Dei, tamen om
... nia referunt accepta defensionis diuinae, Nulla
... prudentia humana, que pericula
... cauere possit. 1. epist. petri. 5. vs. 8.
Quae sunt pericula?
... Petrus inquit, Diabolum assidue circumire, tanquam
... rugientem, ut querat, quem deuoret.
... Hic instructus fraude, morbis fulminibus, gla
... dijs, spinis, ueneno, calumnijs & odijs homi
... num, alijsq; infinitis insidijs, corpori, rebus &
... salutis nostrae insidiatur. Quorum nihil posse
... euidere, nisi Deus undiq; nos, tanquam
... castris, cingeret.
Quid petimus beneficia?
... Duo ingentia beneficia. Alterum spirituale, alterum
... corporale.
Quod est Spirituale?
... Remissio peccatorum, pro qua nisi inuocemus De
... um, & nos per noctem mori contingat, salu
... ui esse non possumus. Vbi enim non est remissio

... non peccatorum, ibi nihil aliud restat nisi mors
... aeterna. Sicut Paulus ait: Stipendium peccati
... mors est. Cum autem de remissione peccato
... rum certi sumus, etiam de salute certi sumus.
... siue uigilantes, siue dormientes opprimamur.
**Quod est corporale be
... neficium?**
... Defensio contra pericula nocturna, quam cum peti
... mus, nos ipsos simul admonemus, quod omnia
... creaturarum, nostrisq; ipsorum praesidijs
... destituti, sine Dei angelorumq; bonorum ope
... superstites esse non possumus.
**Quae est precatio ad
... mentiam?**
... Oculi omnium in te sperant Domine, &c.
**Quid primum facis in hac
... praecatione?**
... Sumo ex Psalmo centesimo quadragesimo quinto pro
... missionem, que testatur Deum largiri uictum,
... non hominibus modo, uerumetiam alijs uiuenti
... tibus, eundemq; reddere salutarem.
D

Régi nyomatatványok, Eperjes tud. könyvtár:
/318. ig. j. /

... in fide andeant ...
Hac promissione me ipsum accendo, ut in fide andeant
petere atque expectare à Deo uisum & in sa-
cramentum uirium per uisum. Si enim malis
quoque hominibus dat hoc beneficium item cordi-
bus & passeribus, quanto magis dabit filiis suis
sicut Christus docet.

**Quid subiungis pro
missioni ?**

Inuocationem, in qua non solum panem nostrum quo-
tidianum filius Dei nos petere iussit, uerumeti-
am alia beneficia, corporalia & spiritualia.
Neque enim exaudit Deus quenquam, nisi haec
omnia petat, iuxta illud: Primum querite re-
gnum DEI, & caetera omnia adijcientur
uobis.

Quid addis ?

Breuiem precatiunculam, in qua post communem in-
uocationem nominatim peto, ut nobis sumentim-
bus cibum ex eius manu saueat, & uisum praes-
entem reddat utilem ac salutarem.

**Quid facis post sum-
ptum cibum ?**

... in fide andeant ...
... in fide andeant ...
... in fide andeant ...

Ago gratias Deo pro corporis mei recreatione, iux-
ta praeceptum Pauli. ut omnibus creaturis Dei
utamur cum gratiarum actione, qua omnium
rerum usus sanctificatur, qui in impijs, non ag-
noscentibus beneficia Dei nequaquam sanctus
est.

**Quae est prima pars gra-
tiarum actionis ?**

... in fide andeant ...
Confitemini Domino, quoniam bonus, &c. Quibus
uerbis & me ipsum, & omnes eodem cibo meo
sum usus, adhortor ad gratitudinem erga De-
um, qui pro sua benignitate non modo nos
scit, quorum pater est propter filium unigenitum
uerumetiam omnes alios homines, inimicos
suos, ipsosque adeo coruos, qui prorsus in-
utiles esse uidentur. Hi enim à matribus deserti
dum sunt implumes, diuinitus nutriuntur intra
nidum. Ac ne dubitem de uoluntate Dei pro-
pter meam infirmitatem, ex iisdem uerbis hoc
nam spem capio. Infirmis enim & humilibus
uet Deus, non superbis, & arrogantibus.
**Quid facis ante
plus ?**

Régi nyomatatványok, Eperjes tud. könyvtár:
/318. Ig. J.

Non solum impellit nos ad gratiarum actionem & inuocationem priuatam, uerumetiam ut magno studio appetamus societatem, ut cum tota Ecclesia hos cultus prestemus Deo, quemadmodum fit in sabbato.
Adem fides hortatur, ut parentibus, & alijs superioribus, debitum honorem tribuamus, atque ut suum quisque officium faciat propter Deum. Deinde ut uitam aliorum, quantum possumus, tueamur, ut amemus castitatem, liberalitatem, ueritatem, & iustitiam. Neque simus cupideram alienarum. Deniq; omnes uirtutes, quas

Cum gratiarum actione coniungo & precationem.

Neque enim contenti esse debemus acceptis beneficijs, nisi deinceps quoq; nobis adsit Deus, ac sine ulla intermissione ornet nos suis beneficijs.

Hoc unq; enim momento deserimur à Deo, omnia praeceptorum beneficiorum fructum amittimus. Itaq; Christus precipit, ut semper uigilemus.

Quid addis tertio? Communem gratiarum actionem, quam semper cum speciali coniungant pii, circa singula Dei beneficia simul recordantes.

Quid amplius est?

ficit fides &

lex Dei requirit, inchoantur & crescunt paulatim in credentibus, Sin minus, frustra homines de fide gloriantur. Quae ubi occupauit animum, non solum abducit eum à uitijs, sed maiore uirtutis studio imbuat, quam in alijs hominibus inueniri solet. Quare Christus inquit, Nisi uestra iustitia excelluerit iustitiam Scribarum & Phariseorum, non intrabitis in regnum caelorum.

Quomodo excellit iustitia Christiana iustitiam Pharisaeorum &

Primum, quod uirtutes Christianae per se perfectiores sunt, quam aliorum hominum, cum fiant per uerbum Dei, & spiritum sanctum, qui in mente nouum lumen accendit, & uoluntatem reddit ardentior per idem uerbum.

Deinde, quanquam Christiani perfectiores habent uirtutes, quam alij, tamen eis non confidunt, sed gratis & liberaliter seruiunt Deo, solaq; in misericordia eius, & Christi meritis acquiescunt. Hoc modo integrum ac uerum honorem Christo tribuunt, & salutis suae certitudinem non amittunt.

Régi nyomatványok, Eperjes tud. könyvtár: /318. 18. j. /

FORMVLA

PRECVM EX PROPHE-
TIS ET APOSTOLIS, DISCER-
ens inuocationem Christiana-
nam ab Ethnica &
Mahometica.

O ÆTERNE, OMNIPOTENS & uere Deus, æterne pater Domini nostri Iesu Christi, qui te patefecisti immensa bonitate, & clamasti de Filio tuo, Domino nostro IESV Christo: Hunc audite, creator coeli & terræ, & Ecclesiæ angelicæ & humanæ, vna cum Filio tuo co-æterno, Domino nostro Iesu Christo, crucifixo pro nobis & resuscitato, qui est imago tua, & λόγος ad Ecclesiam missus: Et cum Spiritu sancto tuo, sapiens, uerax, bone, iuste, iudex, misericors, caste & liberrime, qui

dixisti: uiuo ego, nolo mortem peccatoris, sed ut conuertatur & uiuat. Item: Inuoca me in die tribulationis, eripiam te, & glorificabis me. Item: Effundam super domum David Spiritum gratiæ & precum, confiteor tibi, me miserrimum peccatorem horribiliter peccasse, & doleo toto corde, quod offendi te, Miserere mei, & exaudi me, & iustifica me, per & propter Filium tuum, Dominum nostrum IESVM Christum, crucifixum pro nobis, & resuscitatum, λόγος καὶ εἰκόνα σὸ ἀίδιον, quem uoluisti pro nobis esse uictimam, καὶ μεσίτην, ἢ ἱκέτην.
& Sanctifica me Spiritu sancto tuo, &c.

Régi nyomtatványok, Eperjes tud. könyvtár:
/318. 1s. j. /

FORMA GRATIÆ

RVM ACTIONIS AD Æ-
ternum Patrem.

OMnipotens, æterne, uiue & uer-
re Deus, æterne pater Domini
nostri IESV CHRISTI, crea-
tor coeli & terræ, & hominum, &
omnium creaturarum, & conserua-
tor, dator vitæ, legis & Sapientia, &
opitulator, una cum filio tuo coæter-
no, Domino nostro IESV CHRI-
STO, λόγος καὶ ἔμῳ σὺ ἀϊδίῳ, Et SPI-
RITV SANCTO tuo, effuso
in Apostolos, casto & veraci, sapiens
bone, verax, iuste, iudex, misericors,
caste, liberrime, tibi gratias ago,
quod reuelasti te nobis, quod misisti
filium, & voluisti eum assumere hu-
manam naturam inenarrabili sapien-
tia & bonitate, & fieri victimam pro
nobis, qui colligis æternam Ecclesi-
am, &

am, & quod inter nos colligis, seruas
ministerium Euangelij, das Spiritum
Sanctum & vitam æternam, & quod
das nobis bona corpori nostro neces-
saria, & mitigas ac tollis pœnas, denis-
que pro omnibus beneficijs animæ &
corporis, &c.

AD ÆTERNVM

FILIVM.

AGo tibi gratias omnipotens Fili-
Dei, DOMINE IESV
CHRISTE, verbum & imago
æterni patris, crucifixe pro nobis &
resuscitate, nate ex virgine, Emanuel,
sedens ad dextram æterni patris, col-
ligens & seruans æternam Ecclesiam
voce Euangelij, quod patefecisti no-
bis æterni patris misericordiam, &
decretum de redemptione, & semper
collegisti ECCLESIAM, & assums-
psisti humanam naturam, es medi-
E

Régi nyomatatványok, Eperjes tud. könyvtár:
/318. ig. j. /

tor, Redemptor, iustificator & Saluator, es summus sacerdos, semper intercedens pro nobis, dans vocem EVANGELII, & es efficax per eam, & das remissionem peccatorum, & es rex colligens, seruans & protegens ECCLESIAM, & das spiritum sanctum ijs qui ad te conuertuntur, & Euangelij uoce se sustentant, & restituens in nobis iustitiã & uitam æternam, das lucem in consilijs, intellectum uerbi tui, depellis Diabolos, das etiã bona corpori necessaria, &c.

AD SPIRITVM

SANCTVM.

AGo tibi Gratias omnipotens, uerax, caste, Spiritus Sancte, procedens ab æterno patre & filio, Domino nostro Iesu Christo, effuse in Apostolos, quod confirmas corda nostra, ut firmiter assentiantur

uerbo Dei, & flectis ea ad inuocationem Dei, & ad omnes motus legi diuinæ congruentes, & lætificas ea, ut acquiescant in Deo, petant & expectent omnia beneficia Dei. Das etiam bona corpori necessaria, &c.

ALIA.

O Pater coelestis, cui me potius commendem, quam tibi, cuius & potentia tanta est, ut solo nutu serues coelum & terram, & fides summa erga omnes, qui ad tuam opem confugiunt, & misericordia tanta, ut neminem reijcias, quantumuis indignum. Etsi ergo, quod ad me attingit, indignus sum, qui coelum atque adeo lucem ipsam intuear, tamen tu dignus es, cuius potentia, fide & misericordia confidam, cum præsertim ultro me inuites tuo sanctissimo uerbo, ut me meaque omnia in tuam

E h

fidem comittam. Peto igitur, ne si-
nas meos pedes labascere, tuisque via-
gilantibus oculis me custodias atque
defendas, ut sub umbra alarum tua-
rum securus viuam. Ne sinas me res-
bus secundis infotescere, nec aduersis
desperare. Serua me a malo, serua a-
nimam meam, denique & exitum & in-
troitum meum custodias, nec ubi forte
impingam, teque offendam. Quia ve-
ro priuata nostra salus & incolumi-
tas ex publica incolumitate pender,
quaeso, ut principes quoque & doctos
res nostri, totaque Ecclesia & respu-
blica tibi sint curae & sollicitudini, re-
ge corda eorum, ut in tuis mandatis
incedentes, illustrent gloriam nomi-
nis tui, nihilque huic suo studio ante-
ponant, Amen.

ALIA IN EANDEM
SENTENTIAM.

OMnipotens Deus & Pater, in
quo solo possumus, quidquid
possumus, sine te enim fauente & pro-
picio nihil sumus. Gratias ago tibi ex
animo, quod me per hunc diem tua
praesentia benignissime adiuuisti, mea-
que sapientia in consilijs, & robur
meum in factis fuisti. Quidquid enim
feci, quod bonum, honestum, pium,
tuaeque uoluntati consentaneum est, id
tu per me fecisti. Tibi ergo omnia
accepta refero, tibi omnem laudem
tribuo, & supplex peto, ut quemad-
modum labores huius diei perfecisti te
adiuuante, ita tibi non displiceant, ef-
ficiasque ut tibi sint honori, mihi uero
& omnibus hominibus emolumens
to. Per Iesum Christum, filium tuum,
Dominum nostrum, qui tecum est
idem Deus ab aeterno & in aeternum,
Amen.

DE VSV SACRÆ
COENÆ PHILIP.
Melant.

SCiat sumens Sacramentum se fieri
membrū Christi, & hanc sumptio-
nem esse pignus, quod testatur uere
nobis exhiberi, donari, applicari pro-
pter filium Dei remissionem peccato-
rum in Euangelio promissam. Et si
des excitata hoc pignore nitatur, non
suo uel ministri opere, sed mediatore
Christo, cogitet de ira Dei aduersus
peccatum, de uictima, de Christo gu-
bernante & defendente Ecclesiam su-
am, agat Deo grauias, petat nos regi-
spiritu sancto, & flectat men-
tem ad ueram obediens-
tiam uerbi Dei.

FINIS.

IUVENTVTI BART
PHANÆ S. P. D.
Ioan: Schulz. M.

DIScite uerba Dei, moneo. Barthana iuuentus,
Quæ formant animos, efficiuntq; pios.
Nam tibi Stockelii discendi est Doctor & autor,
Qui studium uera religionis habet.
Spargere quem Dominus docuit suo semina urbi,
Verbi, quod sparsum non sine fruge redit.
Hic tibi conscripsit mira breuitate libellum,
Præcipuas partes qui pietatis habet.
Doctrinam capies cum primis hinc elementis,
Quam Deus omnipotens protulit ore suo:
Quamq; suis patres iussit proponere natis,
Ut possint fido corde timere Deum.
Ergo hæc qui spernunt primordia parua facessant,
Absq; quibus semper maxima quæq; ruunt.
Cogit amor, merito quo te iam prosequor olim,
Hæc ut te iubeam quærere uera bona:
Perdere quæ poterit nunquam tibi Turcicus ensis,
Sanguine casorum qui sine fine madet.
Nec stygius Pluto (quamuis sit callidus hostis)
Eripiet sacras has tibi mentis opes.

FINIS.

Régi nyomatványok, Eperjes tud. könyvtár:
/318. Ig. J. /

Noni: Pietas ad omnia utilis
Ge: Pietatis omnes sunt utiles
Da: Pietatis sumus omnes et utili
Et: Pietatem amant omnes utiles
De: Pietas es utilis
Ab: Pietate sumus omnes utili
Psalterium.

72

מִדְּרָשׁ
וְהָיָה
כִּי יִשְׁמַע
יְהוָה בְּרִיבְרֵי
וְיִשְׁמַע
בְּרִיבְרֵי

psalmus
LXXII
omnes
confitemini
domino
omnes

Régi nyomtatványok, Eperjes tud. könyvtár:
/318. ig. j. /